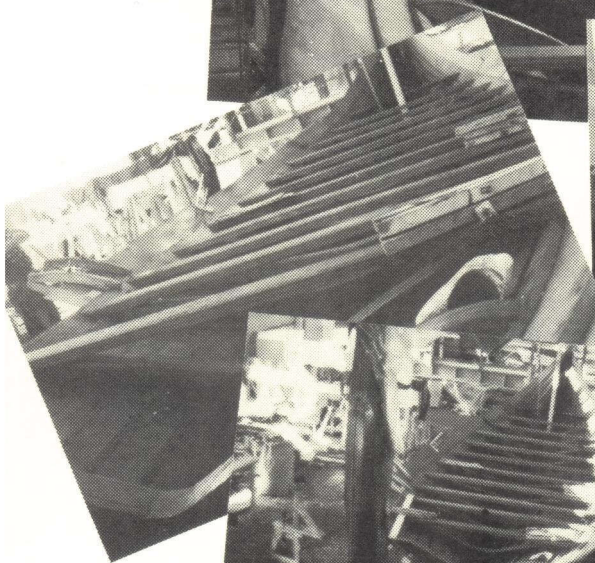
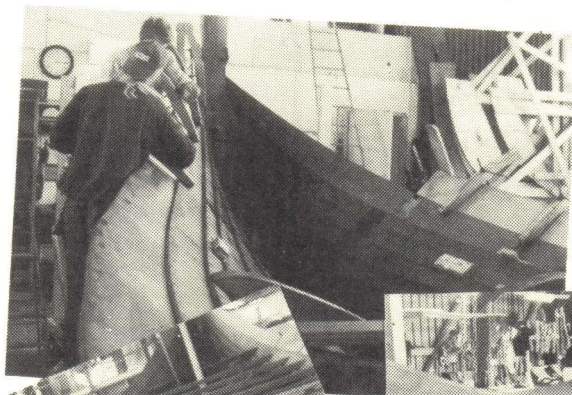

HLIÐSKÁLF

Nummer 3

Árgang 1

Sällskapet Vikingatida Skepp

Hlidskalf nr 3!

Vi fortsätter oförtrutet med utgivningen av vårt föreningsblad. Det finns gott hopp om att vi skall leva upp till vår målsättning, 4 nummer per år. I detta nummer har vi förutom "stående artiklar" bland annat en dikt och en artikel om knarrevikar på kusten. Detta om något visar vår kulturella bredd och vår öppenhet för bidrag. Därför emotser vi många och trevliga artiklar till vår tidning från dig, bästa medlem.

Anders Lindahl

HLIDSKALF utgives av Sällskapet Vikingatida Skepp,
Box 11488, 404 30 Göteborg. tel 031-15 62 58
med c:a 4 nummer per år.
Redaktörer: Jörgen Johansson, Anders Lindahl
Ansvarig utgivare: Martin Fasth.
Pris per nummer: Medlem 0 kr, andra 50 kr.

Låget just nu

I skrivande stund håller vi på med det nionde bordet. Det skall bli totalt 13. Alla bottenband är på plats förutom roderspantet. Bittarna, dvs det undre lagret balkar som ligger tvärs över bottenbanden, har tillpassats och är klara att monteras. Ämne till mastfisker är beställt och vi hoppas få det i slutet av augusti. Mastfisker måste på plats innan bittarna midskepps kan monteras. Under tiden fortsätter "dagsgänget" att bygga vidare med sidorna.

Vi har förstärkt laskarna mellan köl och undirhlutir med ett inre knä, och en stävskena av plattjärn kommer att monteras. Vi för en dialog med Sjöfartsinspektionen om vissa detaljer i konstruktionen.

Under sommaren har guideverksamheten fungerat bra. Sandra, Carina och Ann-Charlotte har tagit väl hand om alla besökare som i jämn ström kommit till bygglokalen. Ett stort utbud av varor har funnits till försäljning och man har serverat kaffe med tilltugg till de som varit hågade. Det har blivit snyggt och rent överallt.

Rigg: En del medlemmar har åtagit sig att göra diverse riggdetaljer såsom block, jungfrur, etc. Vi kommer snart att påbörja tillhuggningen av mast och rå. Det återstår att skaffa stående och löpande rigg, samt att låta sy seglet.

Vad har det kostat hittills? Kassörskan Sandra rapporterar att kostnaden intill nu är c:a 345 000 kr. Vi ligger alltså väl under budget med tanke på att hela bygget budgeterades till 1,4 - 1,6 miljoner.

Tidsplanen framöver säger att vi måste rappa på. Vi har lovat att stå med skeppet på Båtmässan i Göteborg i början av februari. Skeppet måste då vara såpass klart att det kan flyttas, och givetvis såpass klart att det liknar någonting. Det som eventuellt inte är färdigt tills dess, får göras klart i det fria efter mässan.

Jag har slutat som ansvarig för måndagskvällens aktiviteter. Jag har så många andra uppdrag för SVS, bl.a. har jag åtagit mig att ansvara för riggen och dokumentation av bygget. Jag tänker dock komma ner och jobba någon gång emellanåt - och då alltid på en måndag.

Jörgen Johansson

Små Runor

Härmed tillkännages att redaktörerna för Hlidskalf tar sig rätten att publicera eller annorledes använda material som kommer in till SVS, och som kan tänkas vara av allmänt intresse för vår läsarskara. Sådant material kan vara brev, bilder, muntliga berättelser etc. Så kom igen med mer material.

En funktion som inte har fungerat intill nu, när Martin Fasth tagit över, är Virkespatrullen. Martin har utbildats i konsten att fälla träd och vi har utrustning och folk till det. Vi har förut kastat ut krokar om virke, och många virkesägare har hört av sig. Vi har kvar namnen på dessa, men vi har inte följt upp de flesta tips ännu. Orsaken är helt enkelt att det mesta virke som har erbjudits är klenare krumvirke vilket kommer till användning i byggets senare skede. Vi har alltså försökt låta så mycket som möjligt stå kvar på rot tills det skall användas. Men nu är det dags att börja leta krumvirke. Så ännu en gång basunerar vi ut vår virkesnöd från Hlidskalfs krön, i förhoppning att ytterligare donationsvilliga virkesägare skall höra av sig till Martin Fasth. Han finns mestadels i Packhus 207.

Vi kommer att ha öppet hus i bygglokalen under hösten. Välkomna alltså till Packhus 207 någon eller några av följande tider: 25-26 september, 23-24 oktober, 20-21 november, samtliga gånger mellan kl 11-14.

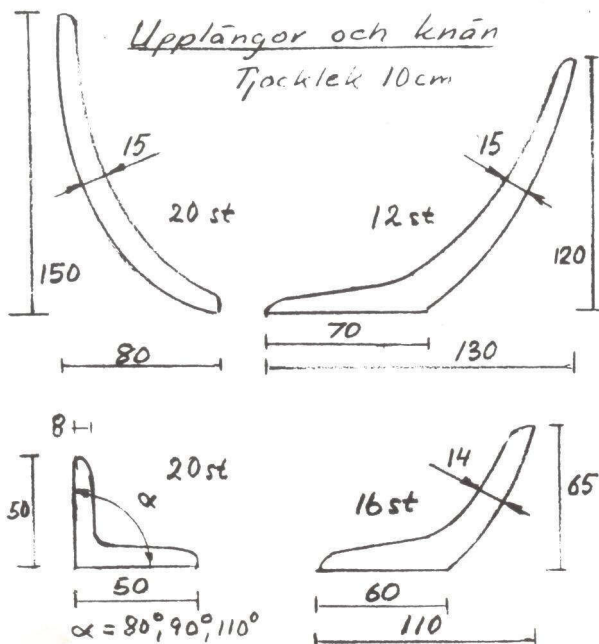
Norriifrån når oss ryktet att ännu ett vikingamuseum skall inrättas. Fr.o.m nästa vinter planerar man en årligen återkommande vikingafestival i Årsunda i Gästrikland, och inom 10 år skall man ha byggt upp det tänkta muséet. Aktiviteter som hembygds spel, restaurang för vikingamat, seglingar på Storsjön, etc, står på programmet. Den som lever får se...

Faktum är att Årsunda var en vikingatida handelsplats, med förbindelse söderut till Uppland och Birka. I Årsunda finns ett nittiototal vikingatida gravar.

Jörgen Johansson

Invirke.

Som sägs under "Små Runor" behöver vi nu invirke till bygget. Har du möjlighet att skaffa några knän eller upplångor eller ge oss tips om avverkning av ek i din närhet kontakta då Martin Fasth på tel [redacted]

Fyndplatsen

Det envisa ryktet som lät förtälja om ett annat båtfynd "några meter " från Äskekärsskeppets fyndplats, har fått mer substans. Det det handlar om är ett båtfynd som gjordes vid dikesgrävning på fyrtiotalet och som rapporterades till Sjöfartsmuséet 1950 av folkskollärare Petrén. Det sades vara "mycket gammalt" och det låg i marken på $3/4$ m djup. Det fick nr 177 i förteckningen över fornminnen i Starrkärrs socken (Äskekärsskeppet har nr 13). Petréns båt -177:an - låg 500 m norr om platsen för Äskekärsskeppet. Detta är en mycket osäker lägesangivning eftersom redan $1/2$ grad fel på kompassen ger några meters fel efter 500 m distans. Det hade varit önskvärt om läget hade angivits med bäringar till två kända föremål i terrängen. Vi har fått lite olika lägesangivningar från olika människor. Det enda vi vet är att skeppet bör ligga vid eller tvärs över ett dike.

Här kan vi notera något som faktiskt är en aning kusligt: Saken rapporteras till en myndighet, rapporten katalogiseras och ingenting mer händer. Så går det 40 år och ingen kan längre peka ut den exakta platsen.

Ett annat intressant rykte är det om ytterligare ett båtfynd i ett dike "8 meter" från vägen. Här är lägesangivningen ännu mer osäker. Kartskissen visar det ungefärliga läget för fynd nr 13, nr 177 och "8-metersbåten".

Vi anser att det är viktigt att lokalisera dessa fynd och märka ut dem innan de återigen försvinner i historiens dunkel. Flera av oss har under våren och sommaren försökt att med spjut sticka i leran i hopp om att stöta på något. Vi har stuckit på de platser vi hållit för troliga. Men det är tungt arbete och man orkar inte hålla på hur länge som helst. Sökandet kommer att återupptagas i mer systematiserad form.

Den starke mannen bakom något är ibland en kvinna och i Ale heter hon Ann. Ann Franzén har startat en lokalavdelning av SVS, vars syfte är att fortsätta studierna av och kring fyndplatsen. Det som var och finns kvar i Äskekärr är mycket intressant och jag uppmanar de medlemmar som har en arkeologisk böjelse att hjälpa till i vår lokalavdelning. Det första mötet hålles i Älvängens Bibliotek, lördagen den 19 oktober kl 10.00.

Ale Kommun arrangerar i höst en historievecka som avslutas med en vandring kring fyndplatsen söndagen den 19 september. Intresserade samlas vid Walls Kiosk vid Riks-45an mellan Nol och Älvängen den 19 september kl 13.00. Därifrån promeneras till Äskekärr. Ta med kaffe och riktiga stövlar.

Jörgen Johansson

N 57° 37'3
O 11° 49.8

John kom härförleden och stack en gammal artikel från Götaverkens personaltidning, under näsan på oss. Den handlade om Knarrholmen i Göteborgs Södra Skärgård, en ö som förmodligen har haft stor betydelse som handelsplats under vikingatid och kanske även under medeltid. Namnet Knarrholmen antyder att denna ö har varit regelbundet besökt av handelsfartyg. De kanske har ankrat upp i skydd av ön och idkat handel direkt från skeppet. Detta betyder i så fall att köpmännens handelspartners också kommit till samma ö. Kanske var dessa köpmän från andra skepp, eller bönder inifrån land.

Knarrholmen som hamnplats har satts i samband med "Brännöarna", vilka omtalas i Laxdæla saga från 1200-talet. Den historiska bakgrunden till sagans händelser har betvivlats, men "Brännöarna" nämns på andra ställen och detta visar att vikingarna kände till dem - förmodligen mycket väl. Det faktum att namnet nämns i pluralis tyder på att man faktiskt menade hela ögruppen i Södra Skärgården.

Hit kom de alltså varje sommar; söderifrån från Hedeby och Roskilde, norrifrån från bygderna vid Älven, eller kanske ända från Viken och Island. Återseende och igenkännande rodde man över till varandra, pratade, drack och slogs. Dessemellan gjorde man säkert affärer. Slutligen, när skepparn började bli otålig, lättade man ankaret och satte segel vid lämplig vind. Kan ni se det framför er?

Så långt Johns artikel om Knarrholmen - som bara ligger ett stenkast från Köpstadsö.

Det finns fler ortnamn med namndelen knarr. Viken mellan Näset och "Smitten" heter Knarrevik, liksom en vik vid Sundhammar mellan Vedhall och Kovikshamn. Det härliga namnet Knarrevik Kile återfinns i kortet vid Dragsmark. Gemensamt för dessa är att de bjuder gott skydd mot vresig västan.

Kustbons språkbruk förändras lyckligtvis långsamt. Nutida namn som Skutholmen och Skutevik brukar betyda övervintringsplatser för skutskeppares klenoder. Vinterliggare, vare sig nutida skuta eller vikingatida knarr, behöver viss tillsyn. Detta borde innebära att om Knarrevik betyder övervintringsplats för knarr, så borde knarrens ägare ha haft sin boplats i närheten...

Jörgen Johansson

Isländsk spalt.

När man är ute och seglar kan man t. ex "sigla síðuvind" och då kan man falla, d.v.s. man kan "slá undan" eller "beita lægra". Om man fortsätter med det så har man till slut "byr" (medvind jmf. norskans "bör"). Är det riktigt fint kan man "hafa blásandi byr". Då länsar vi och det heter likadant på isländska "lensa" eller "hleypa undan". Precis som i svenska finns det på isländska ett annat "lensa". Då menar man "dæla" d.v.s. pumpa. Sen kan man gippa och då har man gjort en "kúvending".

Då vi var i Rissa i Norge och seglade femböring hade norrmännen ett för svenska öron underbart kommandoord när vi skulle kovända: Vi går unner! Jag har inte lyckats utröna om islänningarna använder samma ord.

Men allt är inte läns, man måste "venda upp í" (lova) och till slut kan man "sigla beitivind". Om man då skall kryssa, "slaga" gäller det att kunna "stagvenda" och det går väl bra om det inte är för "krappur sjór".

Detta är allt jag kan om isländska sjötermer och det mesta har jag hämtat ur en bok av Lúðvík Kristjánsson, Islenskir sjávarhættir. Om jag får fler namn och uttryck skall jag återkomma, men nu är det slut på isländskan för ett tag.

Förra numrets läsövning: Ytterst på rån, nästan vi ändan var rån avsmalnad (lite tagit ur den) för råbandet som här kallades "ránosband" (nos = mule) ty utanför bandet var rånosen-rånocken-rátoppen. Fallet som gick genom masthålet var lagt om rån

och sedan "tvåsnott" och väl åtdraget stek kallad rábragð. (bragð = stek men jag vet faktiskt inte vad det steket heter på svenska. Råstek?)

En sista läsövning måste vi ha: Ekki fer hjá því, að áhafna á landnámsskipunum hafi verið reyndir sjómenn. Skipin, sem þeir notudu til þessara ferða voru af þeirri gerð, er köllud hefur verið knörr.

Andres

Det är tveivelsutan så att besætningen på landnamsskippen har varit erfarna sjömän. Skippen som de använde på dessa färder var av den tillverkning som kallats (har varit kallad) knarr.

Några funderingar...

Vad är det som gör att vissa lukter påverkar en så himla mycket? Själv älskar jag lukten av linolja. När jag var liten var all målarfärg baserad på linolja, och under sommarloven på sextiotalet byggdes det små sommarstugor runtomkring vår. Det sjöng av hammarslag i skogen och stugorna målades med olje färg. Det är kanske därför jag associerar lukten av linolja med solvärme och sommar.

Härom vintern låg jag under presenningen och tjärade in min då renskrapade båt. Jag värmdes trätjären med varmluftpistol, och det luktade tjära över hela båtplatsen. Jag hörde förbipasserande söndagsflanörer kommentera lukten; de flesta i positiv mening. Plötsligt lyfte någon på presenningen och en gammal gumma kikade in. "Det luktar som det gjorde hemma när jag var liten" sa hon. Hon var född i ett fiskarsamhälle på kusten och lukten av tjära kom henne att tänka på sin barndom.

Många besökare i bygglokalen kommenterar igenkännande lukten av trätjära, som ju numera är tämligen påtaglig. Jag tror denna lukt påverkar oss alla på ett eller annat sätt. Själv upplever jag en slags primitiv känsla av att få ta del av urgamla träskyddsmetoder, och hyser kanske en viss övertro till trätjärans magiska egenskaper.

Jörgen Johansson

En kvinnlig besökare i bygglokalen satt i sin rullstol och skrev dikter. Vi publicerar en av dem:

Muren

Från resan en annan kom,
än den som reste ut.
För bonden som stannat kvar,
tog orden plötsligt slut.
Imellan dem en mur av tystnad kom;
bonden var rädd för ord, och den andres sång.

*

Skogens virke är ögonen mot havet.
Hårt slit och en längtan bort.
En möjlighet att från barndomen bli fri,
för havet - det är vi.

Anna Lena Oscarsson Starck

PRESS STOP!

Skeppet skall ha ett namn. Medlemmarna får nu möjlighet att komma in med namnförslag och en motivering varför namnet passar skeppet. Förslag postas till SVS innan den 1/10 -93 varefter styrelsen fattar beslut. Adress finns på tidningens andrasida.

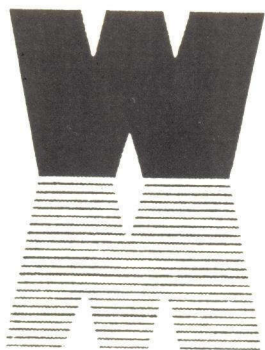

Annonsplats säljes

Vi bereder gärna plats för företag som vill annonsera. Tidningen går ut till 350 medlemmar runt om i Sverige (de flesta medlemmarna finns runt Göteborg).

För mer information ring Jonas Brolin, (arb.), tel. [REDACTED].

ELIN

Fiskhamnsgatan 4
S-414 58 Göteborg, SWEDEN

Telephone: (46) 31 - 42 77 70

Telefax: (46) 31 - 12 73 04

Telex: 20678 WELIN S

---

 tryckar'n

Ring 031-26 58 50

– när Du behöver trycksaker!